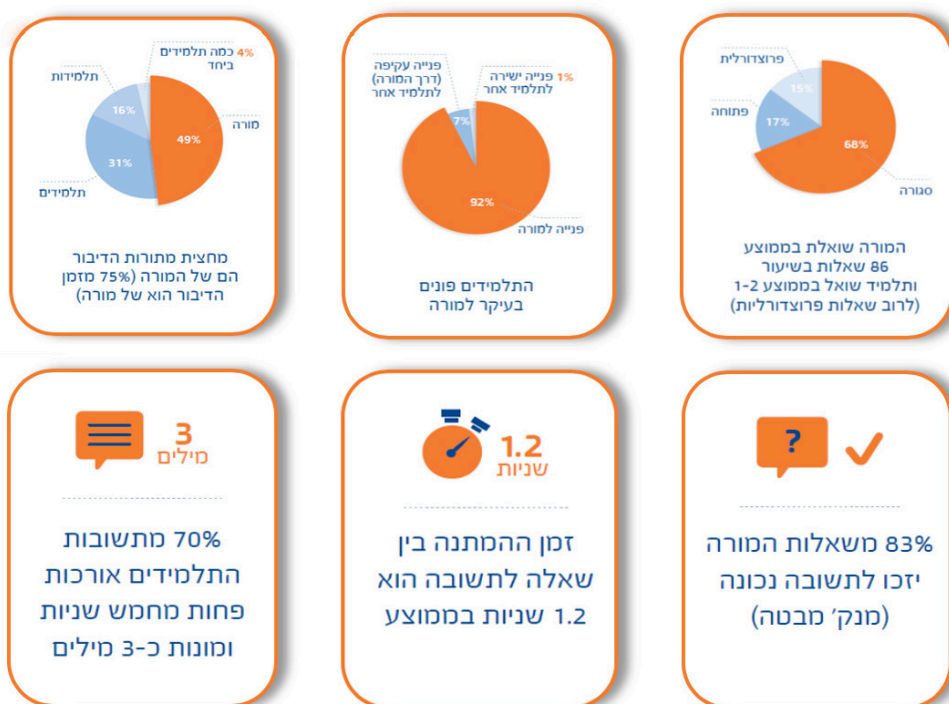

שאלת שאלות בשית הכיתתי

לשאלת שאלות היסטוריה ארוכה כאסטרטגיית הוראה והיא אחת מפרקטיקות ההוראה הנפוצות כיום. השאלה ששואל הלומד היא נקודת-מוצא ומכשיר לפיתוח תהליך של גילוי וחקירה, העומדים במרכז של כל למידה משמעותית (גלובמן וקולא, 1992). ואולם, ניתוחים שיטתיים של המתרחש בכיתה חושפים כי ברוב המקרים קיים פער גדול בין אופיין המצוי והשכיח של השאלות בכיתה לבין הפוטנציאל הפדגוגי שלהן. לרוב השאלות בכיתה הן אמצעי לחילוץ תשובות שאותן מגדיר המורה כ"תשובה נכונה", ולשאלות אלה קשר רופף ביותר לפיתוח חשיבה מסדר גבוה, שכן הן כרוכות בפעולה פשוטה של שחזור ידע קיים (בוזו-שורץ, 2003; Harpaz & Lefstain).

מהי התמונה המתקבלת ממחקרים על שאלת שאלות בכיתה? אילו שאלות מקדמות למידה משמעותית, מפתחות את החשיבה ואת היצירתיות? כיצד משתמשים בפרקטיקת שאלת השאלות בתחומים אחרים פרט לחינוך?

נתוני השיח הכיתתי

מאפייני שאלות מקדמות למידה

- ★ מבוססות על חשיבה מסדר גבוה - שאלות המכוונות להעמקת ההבנה על ידי תרגול ושכלול היכולת להדגים, לשער, להשוות, לטעון ולהצדיק טיעונים, לפתור בעיות, לנסח השערות, להציע הסברים ולבחון את ההבנה (Karmon, 2007; Resnick et al, 2010).
- ★ מערערות - מטילות ספק במונן מאליו, חושפות קונפליקטים יסודיים ותובעות לחשוב מחדש על שורש הדברים. שאלות אלו מכילות בתוכן, על פי רוב, מתח מסוים או מחלוקת.
- ★ פתוחות - אין להן תשובה מוחלטת אחת והתשובות הניתנות לה שונות זו מזו ולעתים אף סותרות זו את זו. שאלות אלו גורמות לתלמידים להבין שלשאלות החשובות ביותר אין תשובה מוחלטת והן מסיטות את מרכז הכובד מן המורה, כמחזיק הידע הבלעדי בכיתה, אל התלמידים.
- ★ אותנטיות - המורה אינו יודע את התשובה עליהן, הן נשאלו מתוך סקרנות פדגוגית כנה ותשובות התלמידים מעניינות ומעשירות אותו.
- ★ מתייחסות למבנה הדעת - שאלות מקדמות למידה הן שאלות עשירות, המכוונות את הלומדים אל המושגים, התהליכים, והתובנות הייחודיים לדיסציפלינה (הרפז, 2000) או מבטאות מחלוקות יסודיות בתוך הדיסציפלינה (כרמון, 2010).
- ★ רפלקטיביות ומטא-קוגניטיביות- מאפשרת לתלמיד לבחון את דרכו מול חלופות אפשריות, לנסח מחדש את הידע שברשותו, ולהציע פתרונות שלא חשב עליהם בעת ביצוע המשימה (זילברשטיין, 1998).

דילון (Dillon, 1982) פרסם מאמר בו השווה את שאלת השאלות בין הפרקטיקה בכיתה לבין תחומים אחרים כגון השיח בבית המשפט, טיפול פסיכולוגי, עריכת סקרים, ראיונות ועוד. המאמר מציג את האופן בו משתמשים בשאלת שאלות בתחומים שאינם חינוך, בהם הפרקטיקת השאלה דומה אך המטרה מנוגדת (כמו בשיח בבית המשפט), ובתחומים בהם המטרה דומה לחינוך (לדוגמה, מטרת הטיפול הפסיכולוג הוא עידוד השיח וההתבטאות, ניתוח מצבים ועוד) אך פרקטיקת השאלה שונה.

בתחומים בהם המטרות דומות לתחום החינוך נמנעים במכוון מהצגת שאלות ומשתמשים בטכניקות אחרות כדי להשיג את האפקט שגם מורים מבקשים:

1. הימנעות משאלות
2. שימוש בהצהרות
3. שימוש בשתיקות

לקריאת המאמר